

مورد بررسی و مذاقه قرار داد، رئیس کمیته کمیسیون سازش ویژه‌ای (که من بعد «کمیسیون» نامیده می‌شود) مرکب از پنج تن که ممکن است عضو کمیته باشند و یا نباشند تعیین خواهد کرد، اعضای کمیسیون با رضایت کامل طرفین اختلاف انتخاب می‌شوند و کمیسیون مساعی جمیله خود را به منظور یافتن راه حل دوستانه موضوع، که مبتنی بر احترام و مراعات مفاد قرارداد حاضر باشد، برای دول ذینفع به کار خواهد برد.

ب. هرگاه طرفین اختلاف ظرف سه ماه در خصوص ترکیب کمیسیون جزئاً یا کلاً به توافق نرسند آن عده از اعضاء کمیسیون که مورد توافق طرفین اختلاف قرار نگرفته‌اند یا رأی مخفی و به اکثریت دو ثلث آراء اعضای کمیته از بین اعضای خود کمیته انتخاب خواهند شد.

۲. اعضای کمیسیون من باب اهلیت و مقام شخصی خود خدمت می‌کنند و نباید از اتباع دول طرف اختلاف و یا از اتباع دول غیر عضو قرارداد حاضر باشند.

۳. کمیسیون رئیس خود را انتخاب و روش کار و آئین‌نامه داخلی خود را تعیین و تصویب خواهد نمود.

۴. جلسات کمیسیون عادتاً در مقر سازمان ملل متحد یا محل مناسب دیگری که کمیسیون تعیین کند منعقد خواهد گردید.

۵. دبیرخانه مذکور در بند ۳ ماده ۱۰ قرارداد حاضر در صورتی که اختلاف بین دول موجب تشکیل کمیسیون شود خدمات خود را در اختیار کمیسیون می‌گذارد.

۶. دول طرف اختلاف هزینه اعضای کمیسیون را براساس صورت برآوردی که به وسیله دبیرکل تسلیم می‌شود بالسویه پرداخت خواهند نمود.

۷. دبیرکل اختیار دارد در صورت لزوم پیش از آنکه دول طرف اختلاف هزینه‌های متعلقه را طبق بند ۶ این ماده تأدیه نمایند، هزینه اعضای کمیسیون را پرداخت نماید.

۸. اطلاعاتی که کمیته تحصیل و بررسی نموده است در اختیار کمیسیون قرار خواهد گرفت و کمیسیون می‌تواند از دول ذیربط تقاضای ارسال اطلاعات مربوطه دیگری را بنماید.

ماده ۱۳:

۱. کمیسیون پس از بررسی همه جوانب موضوع گزارشی تهیه و به رئیس کمیته تسلیم

می‌کند این گزارش مشتمل بر استنتاجات کمیسیون در مورد واقعیات مربوطه به اختلاف بین طرفین بوده و متضمن توصیه‌هایی که برای حل دوستانه اختلاف مناسب تشخیص می‌شود خواهد بود.

۲. رئیس کمیته گزارش کمیسیون را به هر یک از دول طرف اختلاف ارسال خواهد داشت. دول مذکور ظرف سه ماه موافقت یا مخالفت خود را با توصیه‌های مندرج در گزارش کمیسیون به رئیس کمیته اطلاع خواهند داد.

۳. پس از انقضای مهلت مقرر در بند ۲ این ماده رئیس کمیته گزارش کمیسیون را به انضمام اظهاریه‌های دول ذینفع برای سایر دول عاقد قرارداد ارسال خواهد داشت.
ماده ۱۴:

۱. هر یک از دول عاقد قرارداد می‌تواند در هر موقع اعلام نماید که صلاحیت کمیته را برای دریافت و رسیدگی به شکایات و عرایض افراد یا دسته‌هایی از اشخاصی که تابع آن دولت بوده و مدعی باشند که با نقض یکی از حقوق مصرحه در قرارداد حاضر از طرف آن دولت در معرض تعدی قرار گرفته‌اند به رسمیت می‌شناسد. کمیته هیچ عریضه یا شکایت راجع به دولتی را که مبادرت به اعلام چنین اعلامیه‌ای ننموده باشد، دریافت نخواهد داشت.

۲. هر یک از دول عاقد این قرارداد که شناسائی صلاحیت کمیته را طبق بند یک این ماده اعلام دارد می‌تواند در داخل نظام قضائی مملکتی خود، برای دریافت و رسیدگی به شکایات افراد یا دسته‌هایی از اشخاص که تابع آن دولت می‌باشند و مدعی هستند که با نقض یکی از حقوق مصرحه در قرارداد حاضر از طرف دولت مذکور در معرض تعدی قرار گرفته‌اند و سایر طرق دادخواهی که در دسترس‌شان بوده مراجعه نموده‌اند، مرجعی را ایجاد یا تعیین نماید.

۳. اعلام شناسائی که طبق بند یک این ماده صورت می‌گیرد و نام مرجعی که به موجب بند ۲ این ماده ایجاد و یا تعیین می‌شود توسط دولت مربوط به دبیرکل سازمان ملل متحد تسلیم می‌شود و مشارالیه رونوشت آن را برای سایر دول عاقد قرارداد می‌فرستد. اعلام شناسائی را می‌توان هر موقع از طریق ارسال یادداشت به دبیرکل سازمان ملل متحد مسترد داشت لیکن این استرداد در مورد عرایضی که کمیته تا آن تاریخ دریافت داشته مؤثر نخواهد بود.

۴. مرجعی که طبق بند ۲ این ماده ایجاد و یا تعیین می شود موظف است شکایات واصله را در دفتری به نام دفتر عرایض ثبت کند و نسخه های مصدق و متحدالشکل این دفتر را همه ساله از طریق مناسب در اختیار دبیرکل قرار دهد محتویات دفتر مزبور افشاء نخواهد شد.

۵. هرگاه مرجعی که طبق بند ۲ این ماده ایجاد و یا تعیین می شود نتواند موجبات رضایت عارض یا شاکی را فراهم سازد عارض حق دارد ظرف شش ماه مراتب را به استحضار کمیته برساند.

۶. الف. کمیته هر عریضه ای را که به آن ارجاع گردد محرمانه به نظر دولت عاقدی که شاکی مدعی است مقررات این قرارداد را نقض کرده است می رساند لیکن هویت شخص و یا گروه افراد شاکی را بدون رضایت صریح شخص و یا گروه مذکور نمی توان فاش ساخت. کمیته شکایاتی را که فاقد امضاء صریح باشد نخواهد پذیرفت.

ب. دولت مربوطه ظرف سه ماه پس از اطلاع از مفاد شکایات توضیحات و اظهارات لازم را که برای روشن شدن موضوع و عنداللزوم اقداماتی که ممکن بود به عمل آید کتباً به اطلاع کمیته می رساند.

۷. الف. کمیته با توجه به اطلاعاتی که دولت مربوطه و شخص شاکی در اختیار گذاشته اند عرایض و شکایات را مورد بررسی قرار می دهد. کمیته در صورتی شکایتی را مورد بررسی قرار خواهد داد که قبلاً اطمینان حاصل کرده باشد که شخص شاکی کلیه طرق دادخواهی داخلی ممکن را مورد استفاده و توسل قرار داده است این قاعده در مواردی که آئین دادخواهی متضمن مواعید طولانی غیر معقول باشد، اعمال نمی گردد.

ب. کمیته پیشنهادها و توصیه های احتمالی خود را به اطلاع دولت مربوطه و شخص عارض خواهد رسانید.

۸. کمیته خلاصه عرایض واصله و در صورت اقتضا خلاصه توضیحات و اظهارات دول مربوطه و نیز پیشنهادها و توصیه های خود را در گزارش سالانه منتشر خواهد کرد.

۹. کمیته فقط در صورتی صلاحیت خواهد داشت وظایف مقرر در این ماده را انجام

دهد که حداقل ده دولت عاقد این قرارداد صلاحیت آن را طبق مفاد بند ۱ این ماده به رسمیت شناخته باشند.

ماده ۱۵:

۱. تانیل به هدف‌های اعلامیه اعطای استقلال به کشورها و ملل تحت استعمار مندرج در قطعنامه ۱۵۱۴ (دوره ۱۵) مجمع عمومی مورخ ۱۴ دسامبر ۱۹۶۰ مقررات قرارداد حاضر به هیچ وجه در برخورداری ملل مذکور از حق دادخواهی و شکایت که به موجب سایر اسناد بین‌المللی یا از طرف سازمان ملل متحد و سازمان‌های تخصصی به آنان اعطاء گردیده است محدودیتی ایجاد نخواهد کرد.

۲. الف. کمیته متشکل طبق بند ۱ ماده ۸ قرارداد حاضر رونوشت شکایات و اصل از ارگان‌های سازمان ملل متحد را که مشغول به مسائلی می‌باشد که با اصول و هدف‌های قرارداد ارتباط مستقیم دارد دریافت خواهد داشت و درباره شکایات رسیده از سکنه اراضی تحت قیمومیت و یا غیر خود مختار و یا به طور کلی از سایر سرزمین‌های مشمول قطعنامه‌ی شماره ۱۵۱۴ (دوره پنزدهم) مجمع عمومی که با مسائل منظور در قرارداد حاضر ارتباط دارد و ارگان‌های مذکور راجع به آن اقدام و رسیدگی می‌نمایند. اظهار عقیده کرده و راجع به موضوع آن شکایات توصیه‌هایی به عمل خواهد آورد.

ب. کمیته رونوشت گزارش‌های ارگان‌های صالحه سازمان ملل متحد را در زمینه اقدامات قانون‌گذاری و قضائی و اداری یا هر اقدام دیگری که مستقیماً به اصول و هدف‌های این قرارداد مربوط می‌شود و توسط قوای اجرائی سرزمین‌های مذکور در جزء (الف) این بند معقول گردیده دریافت خواهد داشت و عقاید و پیشنهاد‌های خود را به اطلاع ارگان‌های مزبور خواهد رسانید.

۳. گزارش کمیته به مجمع عمومی حاوی خلاصه عرایض و گزارش‌های رسیده از ارگان‌های ملل متحد بوده و همچنین عقاید و توصیه‌های کمیته در خصوص عرایض و گزارش‌های مذکور خواهد بود.

۴. کمیته از دبیرکل سازمان ملل تقاضا می‌کند که کلیه اطلاعات مربوطه به هدف‌های این

قرارداد و همچنین هرگونه اطلاعاتی که راجع به سرزمین‌های مذکور در بند ۲ (الف) این ماده در اختیار دارد به کمیته ارسال دارد.
ماده ۱۶:

مقررات قرارداد حاضر در مورد تدابیری که بایستی برای حل اختلافات و رسیدگی به شکایات اتخاذ شود. بدون خلل به سایر طرق حل اختلاف و رسیدگی به شکایات راجع به موضوع تبعیضات که در اسناد اساسی سازمان ملل و یا اسناد مربوط به تأسیس مؤسسات تخصصی آن و یا در قراردادهای مصوبه سازمان ملل متحد در نظر گرفته شده، اجراء می‌شود و مقررات مذکور مانع از آن نخواهد بود که دول هاقده به سایر طرق حل اختلاف طبق موافقت‌نامه‌های بین‌المللی عمومی و یا خصوصی که بین آنان منعقد و مجری است توسل جویند.

بخش سوم

ماده ۱۷:

۱. قرارداد حاضر برای امضای هر دولتی که عضو سازمان ملل متحد یا یکی از مؤسسات تخصصی آن بوده یا هر دولتی که اساسنامه دادگاه بین‌المللی دادگستری را امضاء کرده باشد و همچنین هر دولتی که از طرف مجمع عمومی سازمان ملل متحد برای عضویت در قرارداد حاضر دعوت شود، مفتوح خواهد بود.

۲. قرارداد حاضر به تصویب خواهد رسید و اسناد تصویب آن به دبیرکل سازمان ملل متحد تسلیم خواهد شد.

ماده ۱۸:

۱. قرارداد حاضر برای الحاق هر یک از دول مذکور در بند ۱ ماده ۱۷ مفتوح خواهد بود.
۲. الحاق یا تسلیم سند الحاق به دبیرکل ملل متحد انجام می‌گیرد.

ماده ۱۹:

۱. قرارداد حاضر سی‌روز پس از تاریخ تسلیم بیست و هفتمین سند تصویب و یا الحاق به دبیرکل سازمان ملل متحد لازم‌الاجرا خواهد شد.

۲. قرارداد حاضر برای دولی که آن را تصویب کنند و یا پس از تسلیم بیست و هفتمین

سند تصویب یا الحاق بدان ملحق شوند. سی روز پس از تاریخی که سند تصویب یا سند الحاق خود را به دبیرکل ملل متحد تسلیم نمایند لازم الاجرا خواهد بود.

ماده ۲۰:

۱. دبیرکل سازمان ملل متحد متن قیود و شروطی را که احتمالاً دول در موقع تصویب این قرارداد یا الحاق به آن قائل شوند دریافت داشته و به کلیه دول عاقد یا دولی که ممکن است به قرارداد ملحق شوند کتباً اطلاع خواهد داد. هر دولتی که به شرایط مذکور معترض باشد ظرف نود روز پس از تاریخ اطلاعیه مذکور، به دبیرکل اطلاع خواهد داد که شرط مورد بحث را نمی پذیرد.

۲. به قید و شروطی که با موضوع و هدف قرارداد حاضر غیرقابل جمع است و همچنین شروطی که اثر آن فلج ساختن فعالیت یکی از ارگان‌های مخلوق قرارداد حاضر باشد مجاز نخواهد بود و شروطی دارای وصف فوق تلقی می‌گردد که مورد اعتراض حداقل دو سوم دول عاقد قرارداد واقع شود.

۳. قیود و شروط قائله را می‌توان هر موقع با اطلاع کتبی به دبیرکل مسترد داشت اطلاعیه مذکور از تاریخ وصول نافذ و معتبر خواهد بود.

ماده ۲۱:

هر یک از دول عاقد می‌تواند این قرارداد را با اطلاع کتبی به دبیرکل ملل متحد فسخ کند. فسخ قرارداد یکسان پس از تاریخ وصول اعلامیه مذکور به دبیرکل نافذ خواهد بود.

ماده ۲۲:

اختلافات بین دو یا چند دولت عاقد راجع به تفسیر و یا اجرای قرارداد حاضر که از طریق مذاکره یا از طریق دیگر مصرح در این قرارداد حل و فصل نشود بنا به درخواست هر یک از طرفین اختلاف به دادگاه بین‌المللی دادگستری ارجاع خواهد شد تا راجع به آن رأی دهد مشروط بر اینکه طرفین اختلاف در مورد راه حل دیگری توافق نکرده باشند.

ماده ۲۳:

۱. هر یک از دول عاقد می‌تواند هر موقع کتباً از دبیرکل ملل متحد تقاضای تجدیدنظر در قرارداد حاضر را بنماید.

۲. مجمع عمومی سازمان ملل متحد درباره اقداماتی که باید عنداللزوم در مورد چنین تقاضائی اتخاذ گردد، تصمیم خواهد گرفت.

ماده ۲۴:

دبیرکل سازمان ملل متحد جزئیات ذیل را به اطلاع کلیه دول مذکور در بند ۱ ماده ۱۷ قرارداد حاضر خواهد رسانید:

الف. امضاء و تصویب و یا الحاق به قرارداد طبق مواد ۱۷ و ۱۸.

ب. تاریخ اجرای قرارداد حاضر طبق ماده ۱۹.

ج. اطلاعیه‌ها و اعلامیه‌ها و مکاتبات واصله طبق مواد ۱۴ و ۲۰ و ۲۳.

ماده ۲۵:

۱. قرارداد حاضر که متون انگلیسی و چینی و اسپانیائی و فرانسه و روسی آن دارای اعتبار یکسان می‌باشد در بایگانی سازمان ملل متحد ضبط خواهد شد.

۲. دبیرکل ملل متحد نسخه‌های مصدق این قرارداد را برای کلیه دولی که به یکی از طبقات مذکوره در بند ۱ ماده ۱۷ تعلق داشته باشد ارسال خواهد داشت.

بخش سیزدهم

کنوانسیون بین‌المللی منع و مجازات جنایت آپارتاید

کشورهای طرف این کنوانسیون:

● با یادآوری مفاد منشور ملل متحد که طی آن تعهد نموده‌اند با همکاری سازمان ملل متحد اقدام مشترک و مجزائی جهت کسب احترام جهانی و رعایت حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه افراد بدون هیچ‌گونه تمایزی از لحاظ نژاد، جنسیت، زبان و یا مذهب به عمل آورند.

● با در نظر گرفتن اعلامیه جهانی حقوق بشر که طی آن اعلام شده است که تمام افراد بشر آزاد به دنیا آمده‌اند و از نظر شأن و حقوق برابر می‌باشند و هر کسی بدون هیچ‌گونه تمایزی از هر نظر منجمله نژاد، رنگ و ریشه ملیت، محق بر برخورداری از کلیه حقوق و آزادی‌های مقرر در اعلامیه می‌باشد.

● با در نظر گرفتن اعلامیه مربوط به اعطای استقلال به کشورها و ملل تحت استعمار، که طی آن مجمع عمومی اعلام داشته است که جریان آزادی، جریانی مقاوم‌ناپذیر و تغییرناپذیر بوده و در جهت شأن انسانی و پیشرفت و عدالت، باید به استعمار و کلیه روش‌های جدائی نژادی و تبعیض‌های مربوط به آن خاتمه داده شود.

● با ملحوظ داشتن به کنوانسیون بین‌المللی در مورد از میان بردن کلیه اشکال تبعیض کشورهای عضو به ویژه جدائی نژادی و آپارتاید را محکوم و جهت جلوگیری، منع و ریشه کن نمودن کلیه رویه‌هایی که دارای چنین ماهیتی می‌باشند در سرزمین‌هایی تحت حاکمیت خود، اقدام می‌نمایند.

● با ملحوظ داشتن به کنوانسیون جلوگیری و مجازات جنایت کشتار دسته‌جمعی

اعمال بخصوصی که احتمالاً مانند اعمال آپارتاید تلقی گردند طبق حقوق بین‌المللی یک جنایت محسوب می‌شود.

● با ملحوظ داشتن کنوانسیون مربوط به غیرقابل اجراء بودن محدودیت‌های قانونی در مورد جنایت جنگی و جنایات بر علیه بشریت، اعمال غیرانسانی ناشی از سیاست آپارتاید به عنوان جنایات علیه بشریت به شمار می‌آیند.

● با ملحوظ داشتن اینکه، مجمع عمومی سازمان ملل قطعنامه‌های متعددی تصویب نموده که طی آنها سیاست‌ها و رویه‌های آپارتاید را به عنوان جنایت علیه بشریت محکوم گردیده است.

● با ملحوظ داشتن اینکه، شورای امنیت تأکید نموده است که آپارتاید و توسعه و تشدید مداوم آن صلح و امنیت بین‌المللی را مختل نموده و در معرض تهدید قرار می‌دهد.

● با اعتقاد به اینکه کنوانسیون بین‌المللی منع و مجازات جنایت آپارتاید، انجام اقدامات مؤثرتری را در سطوح بین‌المللی و ملی، به منظور منع و مجازات جنایت آپارتاید امکان‌پذیر می‌سازد. مراتب زیر را مورد موافقت قرار می‌دهند:

ماده ۱:

۱. کشورهای طرف این کنوانسیون اعلام می‌دارند که آپارتاید جنایتی بر علیه بشریت بوده و اعمال غیرانسانی که ناشی از سیاست‌ها و رویه‌های آپارتاید و نیز سیاست‌ها و روش‌های مشابه جدائی نژادی و تبعیض به ترتیبی که در ماده ۲ این کنوانسیون تعریف شده است، می‌باشند که اصول و حقوق بین‌المللی و بخصوص مقاصد و اصول منشور ملل متحد را نقض می‌کنند و نیز تهدیدی جدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی به شمار می‌آیند.

۲. کشورهای طرف این کنوانسیون، سازمان‌ها، مؤسسات و افرادی که مرتکب جنایت آپارتاید گردیدند را مجرم اعلام می‌دارند.

ماده ۲:

از نظر این کنوانسیون واژه «جنایت آپارتاید» که سیاست‌ها و رویه‌های مشابه جدائی نژادی و تبعیض نژادی را که در آفریقای جنوبی اعمال می‌گردد، شامل می‌شود، به دیگر اعمال غیرانسانی که به منظور ایجاد و برقراری سلطه یک گروه نژادی بر گروه نژادی

دیگر انجام می‌گردد و به طور سیستماتیک آنان را مورد ظلم قرار می‌دهد نیز اطلاق می‌گردد.

الف. انکار حق حیات یا آزادی شخصی در مورد عضو یا اعضای یک گروه و یا گروه‌های نژادی از طریق:

۱. قتل عضوی از اعضاء یک گروه و یا گروه‌های نژادی.

۲. وارد آوردن صدمات شدید روحی و جسمی بر یک گروه و یا گروه‌های نژادی به وسیله نقض آزادی و یا حیثیت آنها و یا شکنجه نمودن، یا انجام رفتار و یا مجازات ظالمانه، غیرانسانی و ترضیلی در مورد آنان.

۳. از طریق خودسرانه و حبس غیرقانونی اعضای گروه و یا گروه‌های نژادی.

ب. تحمیل تعمدی شرایط زندگی بر یک گروه و یا گروه‌های نژادی که غرض از آن نابودی تمام یا قسمتی از گروه و یا گروه‌های مزبور باشد.

ج. هرگونه اقدامات قانونی و یا اقدامات دیگر که منظور از آنها بازداشتن گروه و یا گروه‌هایی از مشارکت در زندگی سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور و ایجاد تعمدی شرایطی جهت جلوگیری از توسعه یک چنین گروه یا گروه‌هایی بخصوص با محروم کردن اعضای یک گروه و با گروه‌های نژادی از حقوق بشر و آزادی‌ها شامل: حق کار، حق تشکیل اتحادیه‌های کارگری مجاز، حق تحصیل، حق ترک و بازگشت به وطن، حق داشتن ملیت، حق آزاد بودن در رفت و آمد با اقامت، حق آزادی عقیده و بیان، حق آزادی تشکیل مجمع و یا انجمن مسالمت‌آمیز.

د. هرگونه اقدام از جمله اقدامات قانونی که منظور از آنها تقسیم جمعیت براساس مرزهای نژادی از طریق ایجاد جایگاه‌ها و محله‌های جداگانه برای اعضاء گروه و یا گروه‌های نژادی، تحریم ازدواج‌های مختلط در بین اعضای گروه‌های نژادی مختلف، سلب مالکیت ارضی از اعضای یک گروه یا گروه‌های نژادی، باشد.

ه. استثمار از نیروی کار اعضای گروه‌های نژادی بخصوص با تحمیل نمودن کار اجباری به آنان.

و. تعقیب و آزار سازمان‌ها و اشخاصی که مخالف آپارتاید باشند، از طریق محروم نمودن آنان از حقوق و آزادی‌های سیاسی.

ماده ۳:

مسئولیت جزائی بین‌المللی، صرف‌نظر از انگیزه درمورد افراد و یا اعضای سازمان‌ها و مؤسسات و نمایندگان دولت اعم از اینکه در کشوری که این اقدامات انجام گردیده و یا در کشور دیگری اقامت دارند، طبق شرایط ذیل به اجرا گذارده می‌شود:

الف. ارتکاب شرکت در تحریک مستقیم و یا مواضعه در انجام اعمال ذکر شده در ماده ۲ این کنوانسیون.

ب. هم‌دستی مستقیم، تشویق و یا همکاری در ارتکاب جنایت آپارتاید.

ماده ۴:

کشورهای طرف قرارداد این کنوانسیون تعهد می‌نمایند:

الف. تدابیر قانونی و یا تدابیری ضروری به منظور منع و همچنین جلوگیری از هرگونه تشویق جنایت آپارتاید و یا سیاست‌های مشابه جدائی نژادی طلبی و یا مظاهر آن تصویب نمایند، اشخاصی را که مرتکب این جنایت گردیده‌اند مجازات نمایند.

ب. تصویب تدابیر قانونی، قضائی و اجرائی برای تعقیب، محاکمه و مجازات افراد مسئول و یا متهم به اعمالی که در ماده ۲ این کنوانسیون تعریف گردیده است بر طبق صلاحیت خود، خواه این افراد در قلمرو کشوری که در آنجا این اعمال را مرتکب گردیده‌اند سکنی داشته باشند یا اتباع آن دولت و یا دولت دیگری بوده و یا فاقد تابعیت باشند.

ماده ۵:

افراد متهم به ارتکاب اعمالی که در ماده ۲ این کنوانسیون بیان گردیده است، ممکن است توسط دادگاه ذیصلاح هر کشور طرف این کنوانسیون که در مورد شخص متهم دارای صلاحیت قضائی دولت، محاکمه و یا توسط دیوان کیفری بین‌المللی از سوی آن کشورهای طرف که صلاحیت آن را پذیرفته‌اند محاکمه شوند.

ماده ۶:

کشورهای طرف این کنوانسیون تعهد می‌نمایند که تصمیمات اتخاذ شده توسط شورای امنیت را که هدفش جلوگیری، منع و مجازات جنایت آپارتاید است طبق منشور سازمان ملل متحد قبول و اجرا نمایند و در اجرای تصمیمات اتخاذ شده توسط دیگر ارگان‌های ذیصلاح سازمان ملل به منظور نیل به مقاصد این کنوانسیون، همکاری نمایند.

ماده ۷:

۱. کشورهای طرف این کنوانسیون تعهد می نمایند که گزارش‌های اداری در مورد تدابیر قانونی، قضائی، اجرائی و یا تدبیر دیگری که تصویب نموده‌اند به گروهی که بر طبق ماده ۹ این کنوانسیون تشکیل شده است تسلیم نمایند و مقررات این کنوانسیون را به مورد اجرا گذارند.

۲. نسخی از این گزارش‌ها توسط دبیرکل سازمان ملل متحد به کمیته ویژه آپارتاید ارسال خواهد شد.

ماده ۸:

هر کشور طرف این کنوانسیون می تواند از هر رکن ذیصلاح سازمان ملل درخواست نمایند، به منظور جلوگیری و منع جنایت آپارتاید بر طبق منشور ملل متحد هر اقدامی را که مقتضی می داند به عمل آورد.

ماده ۹:

۱. رئیس کمیسیون حقوق بشر باید گروهی متشکل از ۳ عضو کمیسیون حقوق بشری که در ضمن از نمایندگان کشورهای طرف این کنوانسیون نیز به شمار می آیند، تعیین خواهد نمود تا کلیه گزارش‌هایی را که کشورهای طرف این کنوانسیون بر طبق ماده ۷ ارائه می نمایند مورد رسیدگی قرار دهند.

۲. اگر در بین اعضای کمیسیون حقوق بشر نمایندگانی از کشورهای طرف این کنوانسیون وجود نداشته باشد و یا اگر تعداد این نمایندگان کمتر از سه نفر باشد، در آن صورت دبیرکل سازمان ملل بعد از مشورت با کلیه کشورهای طرف این کنوانسیون، نماینده و یا نمایندگانی از کشورهای طرف این کنوانسیون که از اعضای کمیسیون حقوق بشر هستند تعیین خواهد کرد تا در کار گروهی که بر طبق بند یک این ماده تشکیل شده است شرکت نمایند تا آن هنگام که نمایندگان کشورهای طرف این کنوانسیون به عضویت کمیسیون حقوق بشر انتخاب شوند.

۳. این گروه می تواند قبل از شروع یا بعد از پایان جلسه کمیسیون حقوق بشر در طی مدتی که بیش از ۵ روز نخواهد بود تشکیل جلسه دهد تا کلیه گزارش‌های ارائه شده طبق ماده ۷ را بررسی نماید.

ماده ۱۰:

۱. کشورهای طرف قرارداد این کنوانسیون به کمیسیون حقوق بشر این اختیار را می‌دهند که:

الف. از ارگان‌های سازمان ملل درخواست نماید، در هنگام ارسال نسخ دادخواست‌ها طبق ماده ۱۵ کنوانسیون بین‌المللی در مورد ریشه‌کن کردن کلیه اشکال نژادپرستی توجه آنرا به شکایات مربوط به اعمالی که در ماده ۶ این کنوانسیون ذکر گردیده است، نیز جلب نمایند.

ب. این کنوانسیون، تهیه فهرستی از افراد، سازمان‌ها، مؤسسات و نمایندگان دولت‌ها، که ادعا شده است مسئول جنایت عنوان شده در ماده ۲ این کنوانسیون می‌باشند و همچنین آنهایی که توسط کشورهای طرف این کنوانسیون اقدامات قضائی در مورد آنها به عمل آمده است براساس گزارش‌های ارکان ذیصلاح ملل متحده گزارش‌های ادواری ارائه شده توسط کشورهای طرف این کنوانسیون.

ج. درخواست اطلاعات از ارکان ذیصلاح سازمان ملل در مورد اقدامات اتخاذ شده توسط مقامات مسئول اداره سرزمین‌های تحت قیمومت وزیر خود مختار و کلیه سرزمین‌های دیگری که قطعنامه شماره ۱۵۱۴ مورخ ۱۴ دسامبر ۱۹۶۰ مجمع عمومی سازمان ملل شامل آنان می‌گردد و درباره آن افرادی که ادعا شده است مسئول جنایت‌های مذکور در ماده ۲ کنوانسیون بوده و به نظر می‌رسد که تحت صلاحیت اداری و سرزمینی آن می‌باشند.

۲. تا زمان نیل به مقاصد اعلامیه اعطای استقلال به کشورها و مردم تحت استعمار، مندرج در قطعنامه ۱۵۱۴ مجمع عمومی سازمان ملل مقررات این کنوانسیون، به هیچ وجه حق تسلیم دادخواست که توسط دیگر اسناد بین‌المللی و یا سازمان ملل متحد و مؤسسات تخصصی آن اعطاء گردیده است، محدود نخواهد کرد.

ماده ۱۱:

۱. اعمالی که در ماده ۲ این کنوانسیون ذکر گردیده است نباید از لحاظ استرداد مجرمین جرم سیاسی تلقی گردد.

۲. کشورهای طرف این کنوانسیون تعهد می‌نمایند که در چنین مواردی طبق قوانین خود و معاهدات معتبر، اجازه استرداد مجرمین را بدهند.

ماده ۱۲:

اختلافات بین کشورهای طرف قرارداد این کنوانسیون در مورد تفسیر موارد اجرا و اجرای این کنوانسیون از طریق مذاکره نیز حل و فصل نشده باشد باید براساس درخواست کشورهای طرف اختلاف به دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع گردد به غیر از مواردی که طرفین این اختلاف در مورد حل و فصل اختلاف به نحوه دیگری توافق کرده باشند.

ماده ۱۳:

این کنوانسیون برای امضاء توسط همه کشورهای مفتوح می‌باشد، هر کشوری که این کنوانسیون را قبل از به اجرا درآمدن امضاء نکند، می‌تواند بعداً به آن ملحق شود.

ماده ۱۴:

۱. کنوانسیون حاضر موکول به تصویب می‌باشد. اسناد تصویب نزد دبیرکل سازمان ملل تودیع خواهد شد.

۲. الحاق به کنوانسیون از طریق توابع اسناد الحاق نزد دبیرکل ملل متحد صورت خواهد گرفت.

ماده ۱۵:

۱. کنوانسیون حاضر سی‌روز پس از تودیع بیستمین سند تصویب یا الحاق نزد دبیرکل سازمان ملل، نافذ خواهد بود.

۲. در مورد هر کشوری که کنوانسیون حاضر از این پس از تودیع بیست سند تصویب یا الحاق، مورد تصویب قرار دارد و یا به کنوانسیون ملحق شده، این کنوانسیون به روز پس از تاریخی که دولت مزبور سند تصویب یا الحاق خود را تودیع کرده است، قابلیت اجرا خواهد کرد.

ماده ۱۶:

کشور عضو ممکن است طی تذکاریه کتبی به دبیرکل ملل متحد، کناره‌گیری خود را از کنوانسیون اعلام نماید این کناره‌گیری یک سال بعد از تاریخ دریافت اخطاریه توسط دبیرکل سازمان ملل به اجرا خواهد آمد.

ماده ۱۷:

۱. هرگونه درخواست به منظور اصلاح این کنوانسیون می‌تواند در هر زمان توسط هر کشور عضو، طی تذکاریه کتبی خطاب به دبیرکل سازمان ملل، صورت گیرد.
۲. اگر قرار باشد اقداماتی در مورد یک چنین تقاضایی صورت گیرد، مجمع عمومی سازمان ملل متحد در مورد آنها اتخاذ تصمیم خواهند نمود.

ماده ۱۸:

دبیرکل سازمان ملل باید موارد ویژه ذیل را به اطلاع کشورهای عضو برساند:

۱. امضاء تصویب، الحاق طبق مواد ۱۳ و ۱۴.
۲. تاریخ به اجراء درآمدن کنوانسیون طبق ماده ۱۵.
۳. کناره‌گیری طبق ماده ۱۶.
۴. تذکاریه طبق ماده ۱۷.

ماده ۱۹:

۱. کنوانسیون حاضر که متن‌های چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی، اسپانیولی آن به طور یکسان معتبر می‌باشد، در بایگانی‌های سازمان ملل متحد تودیع خواهد شد.
۲. دبیرکل سازمان ملل نسخ گواهی شده این کنوانسیون را به تمام کشورها ارسال خواهد داشت.

بخش چهاردهم

قانون مجازات تبلیغ تبعیض نژادی

ماده ۱:

نشر هر نوع افکار مبتنی بر تبعیض براساس نژاد و یا جنس و نفرت نژادی و تحریک به تبعیض براساس نژاد و یا جنس از طریق یکی از وسائل تبلیغ عمومی علیه هر گروه که از حیث نژاد، جنس و رنگ و قومیت متفاوت باشند و نیز هر نوع مساعدت منجمله کمک مالی به فعالیت‌های تبعیض نژادی ممنوع است و مرتکب به حبس جنحه‌ای تا شش ماه یا به پرداخت جزای نقدی از ده هزار تا پنجاه هزار ریال محکوم خواهد شد مگر اینکه عمل به موجب قوانین دیگر مستوجب مجازات شدیدتری باشد که در این صورت مجازات اشد قابل اعمال خواهد بود.

تبصره - منظور از وسائل تبلیغ عمومی در این ماده عبارت از نطق در مجامع عمومی یا رادیو یا تلویزیون، انتشار اعلامیه، چاپ و نشر کتاب و روزنامه و مجله، نمایش فیلم و امثال آنها است.

ماده ۲:

هر کس به منظور تبلیغ تبعیض براساس نژاد یا قوم و یا جنس یا به منظور ایجاد نفرت یا دشمنی و یا به منظور ایجاد نفاق بر اساس نژاد و قوم و یا جنس جمعیتی تشکیل دهد یا اداره نماید به حبس جنحه‌ای از سه ماه تا یکسال یا به پرداخت جزای نقدی از ده هزار تا یکصد هزار ریال محکوم می‌شود مجازات قبول عضویت در جمعیت فوق حداقل مجازات مذکور خواهد بود.

قانون مجازات تبلیغ تبعیض نژادی / ۲۵۵

قانون فوق مشتمل بر دو ماده و یک تبصره پس از تصویب مجلس سنا در جلسه روز چهارشنبه ۲۵۳۶/۴/۸، در جلسه روز پنجشنبه سی‌ام تیرماه دو هزار و پانصد و سی و شش شاهنشاهی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی - عبدالله ریاضی

Reza.Golshahan.com
www.KetabFarsi.com

بخش پانزدهم

مقاوله نامه شماره ۱۱۱

مربوط تبعیض در امور مربوط به استخدام و اشتغال

کنفرانس عمومی سازمان بین‌المللی کار بنا به دعوت هیئت مدیره دفتر بین‌المللی کار چهل و دومین دوره اجلاسیه خود را در تاریخ ۴ ژوئن ۱۹۵۸ در ژنو منعقد ساخت. پس از اتخاذ تصمیم درباره پیشنهادات واصله که به موضوع تبعیض در مورد مربوط به استخدام و اشتغال ارتباط داشت و چهارمین موضوع مذکور در جلسه کنفرانس را تشکیل می‌داد تصویب نمود که این مقررات به صورت یک مقاوله نامه بین‌المللی تنظیم گردد. و با توجه به اینکه اعلامیه فیلادلفی اعلام می‌دارد که کلیه افراد بشر صرف نظر از نژاد و عقیده و جنسیت حق دارند که ترقیات و پیشرفت‌های مادی و معنوی خود را در همین آزادی و احترام با برخورداری از امنیت اقتصادی و تساوی احتمال موفقیت ارائه دهند.

در تاریخ ۲۵ ژوئن ۱۹۵۸ این مقاوله نامه را که مقاوله راجع به تبعیض در امور مربوط به استخدام و اشتغال نامیده می‌شود به تصویب رسانید:

ماده ۱:

۱. از لحاظ این مقاوله نامه (تبعیض) عبارت است از:
الف. هرگونه تفاوت محرومیت یا تقدم که بر پایه نژاد، رنگ پوست، جنسیت، مذهب، عقیده سیاسی و یا سابقه ملیت آباء و اجداد یا طبقه اجتماعی برقرار بوده و در امور

مربوط به استخدام و اشتغال تساوی احتمال موفقیت و رعایت مساوات در شرایط سلوک با کارگر را به کلی از میان برده و یا بدان لطمه وارد سازد.

ب. هرگونه تفاوت دیگر با محرومیت و یا تقدم که نتیجه آن از میان بردن یا محدودیت تساوی احتمال موفقیت و شرایط سلوک و رفتار با کارگران باشد و پس از استماع نظریه سازمان‌های کارگری کارفرمایی ذینفع از طرف مقامات صلاحیتدار به این عنوان شناخته و معرفی گردد.

۲. تفاوت یا محرومیت یا حق تقدمی که بر پایه صلاحیت حرفه‌ای جهت اشتغال به حرفه معینی لازم شناخته شده باشد تبعیض محسوب نخواهد شد.

۳. از لحاظ این مقاله نامه اصطلاح «استخدام» *Emploi et Profession* و «اشتغال» حق استفاده از راهنمایی حرفه‌ای و آموزش حرفه‌ای و حق استخدام و اشتغال به حرفه‌های مختلف و همچنان شرایط کار را شامل خواهد بود.

ماده ۲:

هر یک از دولت‌های عضو که این مقاله نامه را تصویب نموده است مقید و موظف است که طبق اصول معینی که با شرایط رسوم و سنن محلی مطابق باشد یک سیاست عمومی و ملی که هدف آن استقرار تساوی احتمال موفقیت در استخدام و اشتغال در شرایط سلوک با کارگر باشد و هرگونه تبعیض را از بین ببرد اتخاذ نماید.

ماده ۳:

هر یک از دول عضو که مقررات این مقاله نامه درباره وی قابل اجرا می‌باشد موظف است که با اتخاذ روش معینی که با شرایط و رسوم محلی منطبق باشد.

الف. همکاری و مساعدت سازمان‌های کارگری و کارفرمایی و سازمان‌های مربوطه دیگر را به منظور قبول و اجراء سیاست سابق‌الذکر جلب نماید.

ب. مقرراتی تصویب نموده و تنظیم و اجرای برنامه‌هایی را تشویق نماید که قادر باشند قبول و رعایت اصل مزبور را تأمین بنمایند.

ج. کلیه مقررات قانونی و اصول معمول اداری را که با اصل فوق مابینت دارد لغو یا اصلاح نمایند.

د. در مورد مشاغل و حرفه‌هایی که تحت نظر مستقیم مقامات ملی هستند این اصل را رعایت بنمایند.

هـ در سازمان‌های راهنمایی حرفه‌ای و آموزش حرفه‌ای و کاربایی که تحت نظر مستقیم مقامات ملی انجام وظیفه می‌نمایند رعایت اصل را کاملاً تأمین بنمایند.
 ز. ضمن گزارش‌های سالیانه خود اجرای مقررات این مقاله‌نامه و اقداماتی را که در اثر اتخاذ این سیاست معمول می‌گردد ذکر کنند.

ماده ۴:

اقداماتی که علیه شخص معینی که افراداً مورد سوءظن واقع شده است و احتمال داده می‌شود که علیه امنیت مقامات دولتی اقدام می‌نماید یا مسلم شده است که به یک چنین فعالیتی می‌پردازد تبعیض محسوب نمی‌شود لیکن بدیهی است که شخص مورد نظر باید حق و اجازه داشته باشد که در این خصوص به یک مقام صلاحیت‌دار ملی که بر طبق اصول و آئین مرسوم محلی مستقر گردیده است رجوع کند.

ماده ۵:

۱. مقررات مخصوص مربوط به حمایت و تعاون که ضمن مقاله‌نامه‌ها یا توصیه‌نامه‌های دیگری که از طرف کنفرانس تصویب شده است ذکر گردیده‌اند تبعیض محسوب نمی‌شوند.

۲. هر یک از دول عضو می‌توانند پس از استماع نظریه سازمان‌های کارگری و کارفرمایی ذینفع (در صورتی که چنین سازمان‌هایی وجود داشته باشد) اقدامات یا مقرراتی که به منظور مساعدت و یا حمایت از بعضی اشخاص به عمل می‌آید و نظر به احتیاجات مخصوص این افراد از لحاظ جنسیت یا سن یا شخصیت و موقعیت اجتماعی و تحمیلات خانوادگی یا موقعیت فرهنگی آنها لازم به نظر می‌رسد تعیین نموده و از جمله عملیاتی که تبعیض نامیده می‌شود خارج سازد.

ماده ۶:

هر یک از دولت‌های عضو که این مقاله‌نامه را تصویب می‌نمایند موظف است که مطابق مقررات اساسنامه بین‌المللی کار مفاد آن را در سرزمین‌هایی که خارج از سرزمین اصلی کشور هستند نیز اجراء کنند.

ماده ۷:

تصویب رسمی این مقاله‌نامه به مدیر کل دفتر بین‌المللی کار اعلام و از طرف نام‌برده به ثبت خواهد رسید.

ماده ۸:

۱. تنها آن عده از دولت‌های عضو که الحاق آنان به این مقاوله‌نامه از طرف مدیر کل دفتر بین‌المللی کار به ثبت رسیده است به اجرای مقررات آن مقید می‌باشند.
۲. این مقاوله‌نامه مدت دوازده ماه بعد از اینکه الحاق دو کشور از کشورهای عضو به ثبت رسید وارد مرحله اجرایی خواهد شد.
۳. سپس درباره هر یک از دولت‌های عضو مدت دوازده ماه پس از ثبت الحاق آن دولت قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۹:

۱. هر یک از کشورهای عضو که به این مقاوله‌نامه ملحق می‌شود می‌تواند پس از انقضاء مدت ده سال از تاریخ الحاق اولیه خود با ارسال اعلامیه‌ای که در دفتر بین‌المللی کار ثبت خواهد شد الحاق خود را لغو نماید. الغای مقاوله‌نامه یکسال پس از تاریخ ثبت آن رسمیت خواهد یافت.
۲. هر یک از کشورهای عضو که این مقاوله‌نامه را تصویب نموده باشد تا یک سال پس از انقضاء مدت ده ساله مذکور در فوق از حق الغاء آن استفاده ننماید تا مدت ده سال دیگر به اجرای مقررات آن مقید می‌باشد و بعداً نیز پس از انقضاء هر دوره ده ساله طبق شرایط این ماده حق الغای آن را خواهد داشت.

ماده ۱۰:

۱. مدیر کل دفتر بین‌المللی کار ثبت کلیه اعلامیه‌های مربوط به الحاق یا الغاء این مقاوله‌نامه را که از طرف کشورهای عضو جهت وی ارسال می‌گردد به اطلاع کلیه دول عضو خواهد رسانید.
۲. ضمن اعلام الحاق دومین کشور عضو مدیر کل دفتر بین‌المللی کار نظر اعضاء سازمان را به تاریخ ورود این مقاوله به مرحله اجرایی جلب خواهد کرد.

ماده ۱۱:

- مدیر کل دفتر بین‌المللی کار به منظور ثبت طبق مفاد ماده ۱۰۲ اساسنامه سازمان ملل اطلاعات جامعی درباره هر یک از اعلامیه‌های مربوط به الحاق یا الغاء که طبق مواد سابق‌الذکر ثبت نموده است جهت دبیر کل سازمان ملل ارسال خواهد داشت.

ماده ۱۲:

هیئت مدیره دفتر بین‌المللی کار هر بار که لازم بداند گزارشی درباره اجرای این مقاوله‌نامه به کنفرانس عمومی تقدیم و تصمیم خواهند گرفت که آیا لازم است که مسئله تجدیدنظر در مفاد آن جزو دستور جلسه قرار گیرد یا خیر.

ماده ۱۳:

۱. در صورتی که کنفرانس مقاوله‌نامه جدیدی مبنی بر تجدیدنظر در تمام یا قسمتی از این مقاوله‌نامه به تصویب برساند جز در مواردی که مقاوله‌نامه جدید به نحو دیگری مقرر داشته باشد.

الف. تصویب مقاوله‌نامه جدید مبنی بر تجدیدنظر از طرف هر کشور عضو رسماً و طبق ماده ۹ سابق‌الذکر به منزله الغاء این مقاوله‌نامه خواهد بود مشروط به اینکه مقاوله‌نامه جدید وارد مرحله اجرائی شده باشد.

ب. از تاریخ ورود مقاوله‌نامه جدید مبنی بر تجدیدنظر، الحاق به این مقاوله‌نامه دیگر میسر نخواهد بود.

۲. با وجود این مقاوله‌نامه از لحاظ کشورهای آن را تصویب نموده و مقاوله‌نامه جدید را تصویب نکرده باشند قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۱۴:

متن فرانسه و انگلیسی این مقاوله‌نامه هر دو رسمیت دارند متن فوق متن صحیح مقاوله‌نامه‌ای است که رسماً از طرف کنفرانس عمومی سازمان بین‌المللی کار ضمن چهل و دومین دوره اجلاسیه که در ژنو در تاریخ ۲۵ ژوئن ۱۹۵۸ پایان یافته به تصویب رسیده است به اعتبار مراتب فوق به امضاء می‌رسد.

بخش شانزدهم

قرارداد مبارزه با تبعیض در امر تعلیمات

کنفرانس عمومی سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) در یازدهمین اجلاسیه خود از ۱۴ نوامبر تا ۱۵ دسامبر ۱۹۶۰ در پاریس، با عطف به اعلامیه جهانی حقوق بشر که اصل عدم تبعیض را تأیید می‌کند و حق مسلم یکایک افراد بشر را به برخورداری از آموزش و پرورش اعلام می‌دارد، نظر به اینکه تبعیض در امر تعلیمات تجاوز به حقوقی است که در اعلامیه مذکور ذکر شده است.

نظر به اینکه سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) طبق اساسنامه خود وظیفه دارد همکاری بین ملل مختلف به وجود آورد تا حقوق بشر در تمام کشورها نسبت به همه افراد رعایت شود و همه افراد از آموزش و پرورش به نحو مساوی برخوردار شوند.

با توجه به اینکه سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) با رعایت تنوع نظام تعلیماتی در کشورهای مختلف نه تنها وظیفه دارد هر گونه تبعیضی را در امور تعلیماتی محکوم نماید بلکه باید بکوشد هر فردی در مورد فرصت و امکاناتی که به او داده می‌شود و رفتاری که با او می‌شود از تساوی برخوردار باشد.

با عطف به پیشنهادهایی که در مورد جنبه‌های مختلف تبعیض در امور تعلیماتی رسیده و موضوع بند ۱۷-۱-۴ دستور جلسه اجلاسیه است.

پس از اینکه در دهمین اجلاسیه خود تصمیم گرفت که این امر موضوع یک قرارداد بین‌المللی و همچنین توصیه‌نامه‌هایی به دول عضو قرار گیرد.

قرارداد حاضر را در ۱۴ دسامبر ۱۹۶۰ مورد قبول قرار داد.

ماده اول.

الف. در این قرارداد لفظ «تبعیض» شامل هرگونه وجه تمایز خاص، محرومیت، تحدید و یا ترجیحی است که بر مبنای نژاد، رنگ، جنس، زبان، دین، عقیده سیاسی یا هرگونه عقیده دیگر، ملیت یا وضع اجتماعی اصلی، شرایط اقتصادی و یا تولد باشد و موضوع با نتیجه آن از میان بردن تساوی رفتار نسبت به افراد در برخورداری از تعلیمات یا تحریف آن و بخصوص موارد مذکور در زیر باشند:

۱. محروم کردن یک شخص یا یک گروه از دسترسی به انواع و یا درجات مختلف تعلیمات.

۲. محدود کردن تعلیم و تربیت یک شخص یا یک گروه به حد پایین تری.

۳. به استثنای موردی که در ماده دوم این قرارداد بیان شده ایجاد و حفظ روش‌ها یا مؤسسات تعلیماتی جداگانه برای اشخاص یا گروه‌ها.

۴. قراردادن شخص یا گروه در وضعی که مغایر با شئون انسانی باشد.

ب. در این قرارداد واژه «تعلیمات» به معنی انواع و درجات مختلف تعلیمات است و شامل دسترسی به تعلیمات و حدود و کیفیت آن و همچنین شرایط اجرای آن می‌باشد.

ماده دوم.

موارد زیر در صورتی که مورد قبول دولت باشد بعنوان تبعیض به معنای مذکور در ماده اول این قرارداد تلقی نخواهد شد:

الف. ایجاد یا حفظ نظام و یا مؤسسات تعلیماتی جداگانه برای شاگردان پسر و دختر منوط به اینکه در نظام و مؤسسات جداگانه برای هر یک از دو گروه مذکور تسهیلات مشابه برای دسترسی به تعلیمات وجود داشته باشد و هر دو گروه از معلمین متشابه‌الصلاحیت و ساختمان‌های آموزشی و تجهیزات هم طراز برخوردار باشند و بتوانند از برنامه‌های تعلیمات یکسان و یا متشابه استفاده نمایند.

ب. ایجاد یا حفظ نظام یا مؤسسات تعلیماتی جداگانه به علل مربوط به دین یا زبان در صورتی که در آنها تعلیماتی داده شود که با تمایلات والدین یا قیم قانونی اطفال وفق

داشته باشد مشروط بر اینکه قبول چنین نظام یا ورود به چنین مؤسساتی اختیاری باشد و تعلیماتی که در آن داده می‌شود مطابق اصولی باشد که از طرف مقامات صلاحیتدار برای تعلیمات و بخصوص تعلیمات هم‌درجه آن مقرر یا تصویب شده است.

ج. ایجاد یا حفظ مؤسسات تعلیماتی غیردولتی، هرگاه هدف این مؤسسات محروم ساختن گروهی نباشد بلکه بالعکس منظور از آن افزودن به امکانات تحصیلی باشد که مقامات دولتی به وجود آورده‌اند و تعلیماتی که در آنها داده می‌شود مطابق با اصولی باشد که از طرف مقامات صالحه برای تعلیمات و بخصوص تعلیمات هم‌درجه آن مقرر یا تصویب شده است.

ماده سوم.

به منظور رفع و جلوگیری از هرگونه تبعیض به آن معنی که در این قرارداد منظور است دول طرف قرارداد تعهد می‌کنند که:

الف. کلیه مقررات قانونی و اداری و همچنین کلیه اعمال و رویه‌های اداری را که تبعیض در امر تعلیمات را شامل باشد لغو کنند.

ب. اقدامات لازمه را (و در صورت لزوم از طریق وضع قانون) به عمل آورند تا هیچ‌گونه تبعیضی در امر پذیرش شاگردان در مدارس و مؤسسات تعلیماتی نشود.

ج. در مورد هزینه و بورس تحصیلی و هرگونه کمک دیگر به شاگردان و اعطای اجازه و تسهیلاتی که برای ادامه تحصیل در خارجه لازم می‌باشد مقامات دولتی هیچ‌گونه تفاوتی بین افراد کشور قائل نشوند مگر تفاوت‌هایی که بر مبنای شایستگی یا احتیاجات باشد.

د. در مورد کمک‌هایی که مقامات دولتی احتمالاً به صور مختلف به مؤسسات تعلیماتی می‌کنند هیچ‌گونه ترجیح یا مضیقه‌ای بر این مبنای که شاگردان آن جزو گروه معینی هستند قائل نگردند.

ه. به افراد خارجی که در کشور آنها بسر می‌برند همان فرصتی و امکاناتی را بدهند که اتباعشان برای دسترسی به تعلیمات دارند.

ماده چهارم.

دولت‌های طرف این قرارداد علاوه بر این، تعهد می‌کنند یک سیاست ملی اتخاذ و اجرا کنند که هدف آن ایجاد فرصت و امکان مساوی در امر تعلیمات و اتخاذ رفتار مساوی در این مورد نسبت به افراد از طریق اعمال روش‌هایی منطبق با عادات و رسوم ملی باشد و چنین سیاستی را توسعه و تعمیم دهند و مخصوصاً در اجرای این سیاست: الف. تعلیمات ابتدایی را اجباری و مجانی نمایند، تعلیمات متوسطه به صور مختلف آن تعمیم داده و در دسترس همگان قرار دهند. تعلیمات عالی را با برخورداری از مساوات کامل و با توجه به استعداد افراد در دسترس همه قرار دهند. اجرای تعلیماتی را که قانون برای افراد اجباری مقرر داشته تأمین کنند.

ب. تربیتی دهند که در تمام مؤسسات تعلیماتی دولتی هم درجه تعلیماتی داده شود که هم سطح و از نظر کیفیت از شرایط مساوی برخوردار باشد.

ج. آموزش افرادی را که تعلیمات ابتدایی ندیده یا آن را به اتمام نرسانده‌اند با به کار بردن روش‌های مقتضی تشویق و تشدید کنند و به آنها اجازه دهند برحسب استعداد تحصیلات خود را ادامه دهند.

د. آماده ساختن برای حرفه معلمی را بدون تبعیض برای همه تأمین کند.

ماده پنجم.

اول - دولت‌های طرف این قرارداد اذعان دارند:

الف. که آموزش باید شکفتگی کامل شخصیت انسانی و تحکیم احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی را هدف خود قرار دهد و تفاهم و اغماض و دوستی بین کلیه ملت‌ها و تمام گروه‌های نژادی یا مذهبی و همچنین بسط فعالیت‌های ملل متحد برای برقراری صلح را تسهیل نماید.

ب. که لازم است آزادی والدین و در صورت اقتضا آزادی قیم‌های قانونی در امور زیر رعایت شود:

۱. انتخاب مدارس غیر از مدارس دولتی برای اطفال خود به شرط اینکه این مدارس مطابق حداقل اصول و قواعدی باشند که مقامات صلاحیتدار مقرر یا تصویب کرده باشند.

۲. تأمین آموزش دینی و اخلاقی اطفال مطابق با معتقدات خاص خود آنها و طبق روش‌های اجرای مربوط به قوانین هر یک از کشورها، علاوه بر آن هیچ فرد و هیچ گروهی را نباید مجبور کرد تعلیمات دینی مغایر با معتقدات خود بیاموزد.

ج. که لازم است به افراد اقلیت‌های ملی حق داشتن فعالیت‌های آموزشی خاص خودشان من جمله اداره مدارس و همچنین برحسب سیاست هر دولت در امور آموزشی و اجازه استعمال یا تعلیم زبان خاص آنها داده شود مشروط بر اینکه:

۱. از این حق به نحوی استفاده شود که در نتیجه افراد اقلیت را مانع گردد که فرهنگ و زبان اصلی جامعه را درک کرده و در فعالیت‌های آن مشارکت نمایند یا در نتیجه به حاکمیت ملی لطمه‌ای وارد شود.

۲. سطح تعلیمات در مدارس مزبور پایین‌تر از سطح عمومی تعلیمات نباشد که مقامات صالحه مقرر یا تصویب کرده باشند.

۳. رفتن به این مدارس اختیاری باشد.

دوم - دولت‌های طرف این قرارداد تعهد می‌کنند که کلیه اقدامات لازم را برای تأمین اجرای اصولی که در بند یک این ماده ذکر شده اتخاذ نمایند.
ماده ششم.

دول طرف این قرارداد در اجرای آن تعهد می‌کنند نهایت دقت را به توصیه‌های آتی کنفرانس عمومی یونسکو در مورد توصیف اقداماتی که برای مبارزه علیه جنبه‌های مختلف تبعیض در تعلیمات لازم است و دادن فرصت و امکان مساوی به افراد و اتخاذ رفتار مساوی با آنان را تأمین کند مبذول دارند.

ماده هفتم.

دول طرف قرارداد حاضر باید در گزارش‌های متناوبی که در موعد و به صورتی که کنفرانس عمومی یونسکو مقرر می‌دارد به آن کنفرانس تسلیم می‌کنند. کلیه مقررات قانونی و آیین‌نامه‌ای و سایر اقداماتی را که برای اجرای قرارداد حاضر منظور کرده‌اند و من جمله اقداماتی را که برای تعریف و بسط سیاست ملی مذکور در ماده ۴ به عمل آورده‌اند و نتایجی را که از آن حاصل شده و موانعی را که در اجرای این سیاست به آن برخورده‌اند ذکر کنند.

ماده هشتم.

هرگونه اختلافی که بین دو یا چند کشور طرف قرارداد حاضر در مورد تفسیر یا اجرای آن به وجود آید و از راه مذاکرات حل نگردد به تقاضای دول طرف اختلاف به دیوان بین‌المللی دادگستری احاله خواهد شد تا چنانچه راه دیگری برای حل اختلاف باقی نمانده باشد دیوان درباره آن تصمیم بگیرد.

ماده نهم.

هیچگونه تحدید و قیدی در مورد قرارداد حاضر مورد قبول نخواهد بود.

ماده دهم.

قرارداد حاضر به حقوقی که اشخاص یا گروه‌ها از قرارداد منعقدہ بین دو یا چند دولت به دست آورده‌اند لطمه‌ای وارد نخواهد آورد مشروط بر آنکه حقوق مزبور مخالف متن روح قرارداد حاضر نباشد.

ماده یازدهم.

قرارداد حاضر به زبان‌های انگلیسی، اسپانیولی، فرانسه و روسی تنظیم شده و هر چهار متن به طور مساوی اعتبار دارند.

ماده دوازدهم.

۱. قرارداد حاضر را دول عضو سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) طبق مقررات قانون اساسی خود مورد تصویب یا قبول قرار خواهند داد.

۲. اسناد تصویب یا قبولی به مدیر کل سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) تسلیم خواهد شد.

ماده سیزدهم.

۱. قرارداد حاضر برای الحاق هر دولت غیر عضو سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) که از طرف شورای اجرایی این سازمان برای الحاق دعوت شود مفتوح است.

۲. الحاق به قرارداد به وسیله تسلیم سند الحاق به مدیر کل سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) انجام می‌گیرد.

ماده چهاردهم.

قرارداد حاضر سه ماه پس از تسلیم سومین سند تصویب یا قبول و یا الحاق به اجرا درخواهد آمد ولی فقط برای دولی معتبر خواهد بود که سند تصویب یا قبولی و یا الحاق خود را تا آن تاریخ یا قبل از آن تسلیم کرده باشند و برای هر یک از دول دیگر سه ماه بعد از تسلیم سند تصویب یا قبولی و یا الحاق آنها قابل اجرا خواهد بود.

ماده پانزدهم.

دول طرف قرارداد حاضر اعتراف دارند که این قرارداد نه تنها در سرزمین اصلی آنها بلکه در تمام سرزمین‌های غیرمختار یا تحت قیمومت یا مستعمره و یا سایر سرزمین‌هایی که روابط بین‌المللی شان با آنها است قابل اجرا می‌باشد. دول مزبور تعهد می‌کنند که در صورت لزوم هنگام یا قبل از تصویب یا قبولی این قرارداد یا الحاق به آن با حکومت یا سایر مقامات صالحه سرزمین‌های مذکور مشورت کنند بدین منظور که قرارداد در این سرزمین‌ها اجرا شود و همچنین به مدیر کل سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) نام سرزمین‌هایی که قرارداد در آنجا اجرا خواهد شد اطلاع داده شود. سه ماه پس از دریافت اطلاع مذکور قرارداد قابل اجرا خواهد بود.

ماده شانزدهم.

۱. هر یک از دول طرف قرارداد می‌تواند قرارداد حاضر را از طرف خود یا از طرف هر یک از سرزمین‌هایی که تأمین روابط بین‌المللی شان با او است فسخ کند.
۲. فسخ قرارداد به وسیله سند کتبی که تسلیم مدیر کل سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) خواهد شد انجام خواهد گرفت.
۳. فسخ قرارداد ۱۲ ماه پس از دریافت سند فسخ صورت خواهد گرفت.

ماده هفدهم.

مدیر کل سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد تسلیم هر یک از اسناد تصویب یا قبولی و یا الحاق مذکور در موارد ۱۲ و ۱۳ و همچنین ابلاغ‌ها و اعلام فسخ‌های مذکور در مواد ۱۵ و ۱۶ را به اطلاع کلیه دول عضو سازمان و دول غیرعضو مذکور در ماده ۱۳ و سازمان ملل متحد خواهد رسانید.

ماده هیجدهم.

۱. کنفرانس عمومی سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد ممکن است در قرارداد حاضر تجدید نظر کند ولی تجدیدنظر مذکور فقط در مورد دولی الزام آور خواهد بود که قرارداد مربوط به تجدیدنظر را قبول کنند و طرف آن قرار بگیرند.

۲. در موردی که کنفرانس عمومی قرارداد جدیدی تصویب کند که شامل تجدید نظر کلی یا جزئی قرارداد حاضر باشد از تاریخ شروع اجرای قرارداد جدید دیگر قرارداد حاضر برای تصویب یا قبول مفتوح نخواهد بود مگر اینکه قرارداد جدید ترتیب دیگری را مقرر داشته باشد.

ماده نوزدهم.

بر طبق ماده ۱۰۲ منشور ملل متحد قرارداد حاضر بنا به تقاضای مدیر کل سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) در دبیرخانه ملل متحد ثبت خواهد شد. پاریس به تاریخ ۱۵ دسامبر ۱۹۶۰ در دو نسخه اصلی به امضای رئیس یازدهمین اجلاس کنفرانس عمومی و مدیر کل سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد رسید.

اصل این نسخه‌ها تسلیم بایگانی سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد گردید و رونوشت مصدق آن به کلیه دول مذکور در مواد ۱۲ و ۱۳ و همچنین به سازمان ملل متحد تسلیم خواهد گردید.

متن فوق متن اصلی قراردادی است که معتبراً به تصویب کنفرانس عمومی سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی ملل متحد در یازدهمین اجلاس آن که در پاریس انعقاد یافته روز ۱۵ دسامبر ۱۹۶۰ به کار خود خاتمه داده است، رسیده است و برای احراز صحت آن امروز ۱۵ دسامبر ۱۹۷۰ به امضاء رسید.